

Verihelttaseitikki

Veriseitikki

Keruuohje ja laatuluokitus

Maiju Puranen
Johanna Salla-Uitto
Jaana Petäinen

Käytetään luonnonvärjäyksessä

- villa, pellava, puuvilla, silkki
- Verihelttaseitikki
 - lakit: punaisen ja oranssin sävyt
 - jalat: keltaisen ja oranssin sävyt
 - käytetään 2:3 kuivattua sientä suhteessa kuivapainoon
- Veriseitikki
 - koko sienestä voimakas punainen väri
 - käytetään 1:3, kuivattua sientä suhteessa langan kuivapainoon

Kaikki kuvat Majju Puranen

Tunnistus - Veriseitikki

- **lakki** 2-5 cm leveää, kupera-laakea
- tumman verenpunainen
- kuivapintainen, säikeinen
- **heltat** kolotyviset, harvassa
- nuorena lakin väriset, seittimäisen sisäsuojuksen peittämä
- itiöiden kypsyessä ruskeanpunaiset
- itiöpölyn väri ruskea
- haju heikon seetrimäinen
- malto tummanpunainen, ohutmaltoinen
- **jalka** 3-8 cm, ohut, hento, monesti mutkainen
- lakin värinen tai hieman vaaleampi
- tyvellä oranssia rihmastonukkaa
- lievästi myrkyllinen

Tunnistus - Verihelttaseitikki

- **lakki** 3-8 cm leveä, kupera, keskuskohoumallinen
- oliivin-kellanuskea, joskus punahäiväinen
- kuivapintainen, säikeinen
- **heltat** kohotyviset, melko tiheässä
- nuorena tumman verenpunaiset, keltaisen sisäsuojuksen peittämä
- itiöiden kypsyessä punaruskeat
- itiöpölyn väri ruskea
- haju heikko
- malto vaalean kellertävä
- **jalka** 3-7 cm pitkä, tasapaksu
- kellanuskea, tyvellä vaaleanpunaista rihmastonukkaa
- lievästi myrkyllinen

Veri- ja verihelttaseitikkejä

Kestävä keruu

Ekologia:

- melko yleisiä ja satoisia

Keruukohteet:

- luonnonpuistoissa ei saa kerätä tai vahingoittaa sieniä
- kansallispuistoissa sienestys on pääsääntöisesti sallittua, mutta tarvittaessa sitä voidaan rajoittaa puistokohtaisilla järjestyssäännöillä
- maatalousmaa, pellot ja niityt, eivät kuulu jokamiehen oikeuden piiriin
- tärkeää huomioida yleinen luonnon kunnioitus, välttää kasvillisuuden kulumista liikkeessa ja roskaamisen välttämistä

Kestävä keruu

Aikamenekki:

- Veri- ja vetihelttaseitikit ovat yleisiä, mutta varsinkin veriseitikit ovat pienikokoisia ja esiintyvät yleensä yksittäin, joten keruu on usein aikaavievää
- Runsaina satovuosina keruun kohdistaminen värisieniin voisi olla kannattavaa, jos markkinoille olisi jokin kanava. Niukempina satovuosina keruuta voisi yhdistää esimerkiksi ruokasienien tai puolukoiden kanssa yhtä aikaa tehtäväksi. Kuivatut sienet säilyvät useita vuosia, joten usean vuoden sadot on mahdollista varastoida ja myydä kerralla.

Kestävä keruu

Talous:

- Sienivärejä ei käytetä teollisuusvärjäyksen tasolla, joten ostajina toimivat useimmiten käsityöläiset, luonnonvärjäämistä harrastavat yksityishenkilöt, tai esimerkiksi sienivärjäyskursseja järjestävät tahot.
- Kosusen (2022) haastattelututkimuksessa luonnonväreillä värjääjien suosituin värilähde oli veri- ja verihelttaseitikki. Haastatelluista 64 % käytti ostovärejä, mutta sienet kerätään itse.
- Selvittääksemme kuivattujen värisienten markkina-arvoa, teimme kyselyn, jonka jaoimme Värjärikillan Facebook-ryhmään.
 - Vastauksia 25 kpl
 - 56 % ilmoitti olevansa valmis ostamaan kuivattua **veriseitikkiä**, ja "ehkä" vastanneita oli 24 % (keskimääräinen kipuraja hinnalle 127 €/kg)
 - **Verihelttaseitikkejä** oli valmis ostamaan 64 % vastaajista (keskimääräinen kipuraja hinnalle 75€/kg)
 - Kyselyn perusteella kysyntää olisi harrastajien keskuudessa, vaikka monella itse materiaalien keruu kuuluukin oleellisena osana harrastukseen. Kaikki eivät kuitenkaan itse pääse metsään, satovuodet vaihtelevat alueellisesti ja sieniä ei esiinny joka paikassa.

Hinta-arviot

- Kerääjille tuoreista sienistä
 - Verihelttaseitikit n. 5 €/kg
 - Veriseitikit n. 8 €/kg
- Kuivattujen sienien hinta
 - Verihelttaseitikit 100 €/kg sis ALV
 - Veriseitikit 160 €/kg sis ALV

→ Veriseitikkien keruun kannattavuus?

Kerääminen

- sienet kerätään tuoreena
- mädäntyneet kelpaavat vain, jos myydään suoraan käytettäväksi ilman kuivausta
- mädäntyneet kelpaavat vain, jos myydään suoraan käytettäväksi ilman kuivausta
- sienet puhdistetaan jo metsässä irtoroscasta, ja jalan tyveltä katkaistaan multainen tai sammaleinen osa pois
 - säilytys viileässä tilassa ilmastavasti
- verihelttaseitkin lakit ja jalat irrotetaan toisistaan ja toimitetaan ostajalle erikseen
 - voi erotella jo keruuvaiheessa erikseen sieniveitsen avulla
- veriseitikit toimitetaan kokonaisena

Kuivaaminen

- verihelttaseitkin lakit ja jalat kuivataan erikseen ja säilytetään erikseen kuivaamisen jälkeen
 - jalat ja isommat lakit kannattaa halkaista (kuva)
- veriseitikit voi kuivata kokonaisena
- kuivataan heti esim. kuivurissa tai kuivassa ja lämpimässä paikassa kuten pannuhuoneessa, kuivauslämpötila ei saa olla yli 50 astetta
- suositeltavin tapa on käyttää erillistä kuivuria värisienien ja elintarvikkeiden kuivaamiseen,
 - tai on käytettävä kuivuria, joka pystytään puhdistamaan huolella ja jossa on varattuna erilliset ritilät värisienille ja elintarvikkeille
- kuivaus helpottaa oikeaa annostusta värjätessä
- kuivatut sienet säilytetään tiiviissä astiassa
- nimeä ja kirjaa huomioita laadusta ym.
- pidä erillään elintarvikkeista

Laatuvaatimukset

- Tuoreille sienille laatuluokat I ja II
 - I :
 - Tuoreet, lajinmukaisen väriset sienet. Sienet pääosin ehjiä, mutta verihelttaseitkillä lakit ja jalat eroteltuna
 - II :
 - Osittain tai kokonaan mädäntyneet, homehtuneet tai muuten pilaantuneet sienet, jotka pystyy tunnistamaan oikeaan lajiin kuuluvaksi
 - Luokka vain, jos sienet menossa käyttöön suoraan ilman kuivausta
 - Onko tarvetta tälle luokalle?
 - Verihelttaseitikkien lakit ja jalat eroteltuna
 - lakkien seassa saa olla jalkojen osia enintään 5 % painosta
 - jalkojen seassa saa olla lakkien osia enintään 5 % painosta
- Kuivatuille sienille
 - Kuivien sienien tulee murtua rapsahtaen (jäännöskosteus n 9 %)
 - Kuivattujen sienien tulee olla roskattomia (enintään 2 % kuivapainosta)

Kehitystarpeita ja tutkimuskohteita

- Satoisuudesta tai keruunopeudesta emme löytäneet tietoja, joten näistä tarvittaisiin selvityksiä

Lähteet:

LÄHTEET:

Luontoportti. Verihelttaseitikki.

[Verihelttaseitikki. Cortinarius semisanguineus - Sienet - LuontoPortti](#)

Luontoportti. Veriseitikki.

[Veriseitikki. Cortinarius sanguineus - Sienet - LuontoPortti](#)

Sundström, Erik. 2003. Värjäämme yrteillä, sienillä ja jäkälillä. Kustannus-Mäkelä Oy.

Tetri Anna-Karoliina. 2010. Luonnonvärjäys. Kustannusosakeyhtiö Moreeni, Vantaa.

Tetri Anna-Karoliina. 2013. Sienivärjäys. Kustannusosakeyhtiö Moreeni, Vantaa.

Tea von Bonsdorff ym. 2013. Sienimetsästä markkinoille. Opetushallitus.

Kosunen Mari. 2022. Elävä kulttuuriperintö: Luonnonväreillä värjääminen Suomessa. ProGradu-tutkielma. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. [Gradupohja \(helsinki.fi\)](#)

Kosonen Lasse, [Seitikit värjäyspataan \(suomenluonto.fi\)](#)

KUVAT:

Maiju Puranen

Maiju Puranen
Johanna Salla-Uitto
Jaana Petäinen

Kehittämistehtävän 2. osio

Verihelppaseitikki ja veriseitikki

Logistiikka

- Sienivärjäykseen käytettäviä verihelttaseitikkiä ja veriseitikkiä voidaan kerätä ja käyttää jopa hieman mädäntyneenä.
- Tämä helpottaa logistiikan ja varastoinnin suunnittelua. Esimerkiksi kuljetusnopeudelle tai katkeamattomalle kylmäketjulle ei ole vaatimuksia.
- Verihelttaseitikki ja veriseitikki ovat vain lievästi myrkyllisiä. Syötynä ne voivat aiheuttaa ruoansulatuskanavan ärsytystä. Ulkonäöltään ne eivät kuitenkaan muistuta läheisesti ruokasieniä, joten on hyvin epätodennäköistä, että kyseisiä sieniä sekoitettaisiin ruokasieniin kuljetuksen tai varastoinnin aikana.
- Kuljetuksen, kuivauksen ja varastoinnin aikana on syytä tehdä huolelliset ja tarkat merkinnät tuotteen käyttötarkoituksesta ja myrkyllisyydestä. Kyseiset sienet on myöskin pidettävä erillään elintarvikkeista sekä eläinten ja lasten ulottumattomissa.
- Tuoreiden sienien kuljetuspakkauksiksi soveltuvat esimerkiksi kannelliset sangot tai muovipussit.
- Verihelttaseitikkiä ja veriseitikkiä voidaan kuivata kotitalouskäyttöön tarkoitetuilla kuivureilla tai esimerkiksi pannuhuoneessa. Tästä ei välttämättä aiheudu logistisia toimenpiteitä.
- Kuivatut verihelttaseitikit ja veriseitikit varastoidaan tiiviissä astiassa, kuivassa ja pimeässä. Oikein käsiteltynä ja varastoituna tuote on käyttökelpoinen useita vuosia.
- Kerättävät määrät ovat yleensä suhteellisen pieniä. Sienestäjä voi kuljettaa saaliinsa mukanaan keruupaikalta jatkokäsittelyyn.
- Valmiiksi kuivattu tuote on vain murto-osa tuoreen sienien painosta, joten kuljetuskustannukset ovat hyvin pieniä.
- Teollisuus ei käytä verihelttaseitikkiä ja veriseitikkiä värjäykseen. Asiakaskunta on pääosin käsityöläisiä ja harrastajia, joten käyttömäärät ovat vähäisiä.
- Kuivatun tuotteen keveys ja pieni tilantarve mahdollistaa myös lähettämisen esim. postipakettina tai kirjeenä.

Lähteet:

- [Veriseitikki, Cortinarius sanguineus - Sienet - LuontoPortti](#)
- Heli Pirisen logistiikka-luento 7.10.2023

Verotus

Metsästä tai muualta luonnosta voi kerätä luonnonvaraisia kasveja, marjoja, käpyjä yms. ja käyttää keräämänsä tuotteet joko omassa taloudessa tai myydä ne. Omassa taloudessa kerättyjen luonnontuotteiden osalta ei muodostu veroa.

Luonnonvaraisten tuotteiden keruu kävyt, marjat ja sienet sekä muut sellaiset kasvit tai osat joita käytetään ihmisravintona, lääkkeenä tai lääkeaineen valmistuksessa ovat verovapaata tuloa, jollei tuloa pidetä palkkana.

Luonnontuotteiden keruu kuuluu pääosin jokamiehen oikeuksiin, paitsi pakuri, kuusenkerkkä, mahla ja pettu.

Verovapaa luonnontuotteiden myyminen edellyttää että kävyt, marjat, sienet yms. ovat luonnonvaraisia ja kerätty käsin, poimurilla tai muulla kevyellä apuvälineellä. Viljeltyjen mansikoiden, vadelmien ja viljeltyjen sienten ja käpyjen myynti on veronalaista tuloa.

Mikäli kerätty luonnontuote jalostetaan soseutus, mehustus tai makeutettu tuote, lahjapakattu, tuotesekoitusten tekeminen, pakastaminen, sienien ryöppäys, kuivaaminen ja suolaaminen tai mahlan jalostaminen lisäaineilla ja edellä mainittujen tuotteiden myynti on veronalaista tuloa. Verovapaiden tuotteiden keruusta aiheutuvat kulut eivät ole vähennyskelpoisia.

Mikäli valmiita luonnontuotteita myydään muualla kuin myyntipaikalla, tuotteet eivät ole arvonlisäverollisia, edellyttäen että tuotteita ei ole jalostettu.

Käpyjen, kasvien ja niiden osien myyminen on taas puolestaan arvonlisäverollista.

Mikäli myyjän kaikki toiminta liikevaihto jää alle 15000 €, myyjä ei ole verovelvollinen, ellei hän itse ole verovelvollinen, jo jostain muusta syystä.

Luomu

Luomukeruualue on hyväksytysti luomusertifioitu (eli tarkastettu ja liitetty luomuvalvontaan). Koko tuotantoketju aina metsänomistajasta ostajiin ja jalostajiin on kuuluttava luomuvalvonnan piiriin. Luonnontuotteita ei saa kerätä luomutuotteena muualta kuin merkityiltä ja hyväksytyiltä alueilta.

Metsävaratiedoista selviää mm. 3 viimeisen vuoden tieto onko alueella käytetty kiellettyjä aineita eli kemialliset lannoitteet tai kasvinsuojeluaineet, urealla käsitellyt juurikäävän torjunta-alueet. Mikäli käytetty kyseiset alueet rajataan aina pois.

Luomukeruualueita ovat mm. luonnonalueet (metsät ja suot) sekä maatalousalueita pellot, pientareet ja luonnonlaitumet.)

Metsänomistaja voi toimia poimijan roolissa tai antaa metsänsä luomukeruukäyttöön, jolloin kannattaa valita selvittäjämalli, jolloin voi hyödyntää marjat ja sienet. Sekä liittää metsänsä luomuvalvontaan henkilön kautta joka on liittynyt luomuvalvontaan ja sitoutunut noudattamaan siihen liittyviä ohjeita ja asetuksia. Ja myydä jokamiehenoikeudella keräämänsä tuotteet ko.henkilölle.

Jos metsänomistaja haluaa myydä suoraan jokamiehenoikeudella keräämänsä tuotteet luomuna, kannattaa liittyä mukaan perusmallilla. Tässä mallissa alueen omistaja tai haltija, itse liittää alueensa luomuvalvontaan ja tekee ilmoituksen ely-keskukselle. Tämä viranomaistaho tekee alkutarkastuksen sekä vuosittaiset luomutarkastukset. Näiden perusteella alueen haltija saa luomutodistuksen jonka voi esittää keruutuotteiden ostajille tai yrityksille. Perusmallissa alueen omistaja tai haltija vastaa itse tarkistuspäätöksistä ely-keskukselle.

Luomutuotteiden tulee olla tuoreita ja hyvälaatuisia !!

Raaka-aineketjun kestävyys

Raaka-aineketjun joka vaiheessa otetaan huomioon kestävän kehityksen mukainen toiminta. Sadon runsas vaihtelu voi tuoda haasteita raaka-aineen saatavuuden ennustamiseen, mutta keruutoiminta suunnitellaan alueellisesti siten, että kerääminen kohdistuu alueille, joissa sato on kyseisenä vuotena hyvä. Tavoitteena on, että keruutoiminta on taloudellisesti kestävä.

Raaka-aineketjun kestävyys

Suunnittelu edistää myös ekologista kestävyyttä, kun keruutoiminta keskitetään alueille, joilla sieniä esiintyy, eikä turhia ajoja tule niin paljoa. Lisäksi kerääjien ja ostajien tulee käyttää uudelleenkäytettäviä tai helposti kierrätettäviä pakkausmateriaaleja. Kuivatettu raaka-aine käytetään värjäämisessä kokonaan ja sellaisenaan, joten raaka-aineketju on melko suoraviivainen, eikä välivaiheista tule esimerkiksi raaka-aineiden sivuvirtoja.

Raaka-aineketjun kestävyys

Sosiaalinen kestävyys tulee ottaa huomioon esimerkiksi kerääjien hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Mahdollisen kerääjäverkoston hyvinvoinnista ja työhön liittyvästä koulutuksesta tulee huolehtia. Jos käytetään ulkomaalaisia poimijoita, tulee huolehtia myös ulkomaiseen työvoimaan liittyvästä lain- ja säädösten mukaisesta toiminnasta. Värjäyssienten käytön edistäminen lisää sosiaalista hyvinvointia ja kädentaitojen perinnön siirtämistä tuleville sukupolville, minkä voi myös ajatella kuuluvan sosiaalisen kestävyuden piiriin.